

דארו, דַּמְרָקִיד בִּי בּוּבִי – שהיה ליצן ומרקד בחנויות בכדי
שישקוהו יין, כיון שלא היה יודע לעשות שום אומנות, ועם כל זה
היה רב נחמן צריך להוסיף לו קצת פרנסה, וכזה עבד אכן אינו
שווה לאדונו את הלחם שמאכלים אותו, אבל בּוּלְוִה עֲבָדִי מַעֲבֵד
עֲבָדִי – כל העבדים יודעים לעשות איזה אומנות ועושים מלאכה
לאדונם, ולכן הם שווים אף יותר מהלחם שאוכלים, ואם כן אתה
נאנה ממלאכתם וצריך לשלם לבעליהם את שכר פעולתם.
אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵף, אֲנִי כִּרְבִּי דְּגֵינְאֵל כִּרְבִּי לִי, דְּאֲמַר רַבִּי דְּגֵינְאֵל כִּרְבִּי
רַבִּי קִמְיָא אֲמַר רַבִּי, הִתּוּקָא בְּעֵבְדִּי – שֶׁל חֲבִירוֹ יַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה,
פֶּטוּר מִלְּשֹׁלֶם לְבַעֲלֵיו אֶת שֹׁכֵר פְּעוּלָתוֹ אִם עָשָׂה כֵּן בְּיוֹם שֶׁאֵין
לְבַעֲלֵיו לְתַתּוֹ לוֹ מִלְּאכָה, אֲלָמָּה – אִם כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהִסִּיבָה
שִׁפְטוֹר מִשּׁוּם שִׁנְיָא לֵיהּ – שָׁנָה לוֹ לְבַעַל הָעֶבֶד דְּלֵא לִסְתֵּרִי
עֲבָדִית – שלא יתבטל העבד.
אֲמַר לֵיהּ רַבִּהּ בְּנֵי, הֲנִי מִלֵּי – כל זאת נאמר דווקא הִיכָא דְּלֵא מִסִּיק
בְּהוּ זִוְיָ – במקום שעושה המלאכה לא נושה כסף בבעל העבד,
אבל מִרְ בִּינָן דְּמִסִּיק בְּהוּ זִוְיָ, בזה שאתה משתעבד בעבדים
ועושה בהם מלאכה מִיְחִיזִי כְּרִיבִית – נראה הדבר כריבית.
מביא רבה ראייה שאם נראה הדבר כריבית אסור למלווה להנות
מהלווה: דְּאֲמַר רַבִּי יוֹסֵף כִּרְבִּי מִיּוֹמִי אֲמַר רַבִּי נַחְמָן (לעיל כא). אִם
עַל פִּי שְׁאֲמַרְוּ שֶׁתִּדְּרֵי בְּחֵצֵי חֲבִירוֹ שְׁלֵא מִדְּעָתוֹ אֵין צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ
שָׂכָר, אבל אם הִלְווּהוּ – לבעל החצר וְדֵר המלווה בְּחֵצֵי חֲבִירוֹ,
צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ – ללווה שָׂכָר על השימוש בחצר, בכדי
שלא יראה כריבית, שהלווה נותן מלווה טובת הנאה בכך שנותן
לו לגור בחצרו ללא כל תשלום. הרי שאף בהנאה שאין משלמים
עליה ואינה אסורה מעיקר הדין, לגבי מלווה ולוה הדבר אסור.
אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵף, הֲדָרִי בִי – חזרתי בי מדברי, ויותר לא אעשה כך:
ממשיכה הגמרא ועוסקת בדיני התופס רכושו של חבירו שלא
מדעתו: אֲתֵּימַר – למדנו, הִתּוּקָא כְּסִינְתִּי שֶׁל חֲבִירוֹ יַעֲשֶׂה בָּהּ
מְלָאכָה, נחלקו בכך האמוראים, אֲמַר רַבִּי, רָצָה שְׂכָרָה נִטְלָל – אם
ירצה בעל הספינה נוטל מהתופס שכר עבור השימוש בספינה,
רָצָה פְּתָתָה נִטְלָל – ואם נשברה או נתקלקלה והפחת גדול
מהשכירות, נוטל מהתופס תשלום עבור הפחת שנפחתה הספינה.
וְשִׁמּוּאֵל אֲמַר, אֵינִי נִטְלָל אֲלָא פְּתָתָה – בעל הספינה נוטל רק את
הפחת שנפחתה בשעת השימוש.
אֲמַר רַבִּי פִּשְׁא, לֹא פְּלִיגִי – רב ושמואל אינם חולקים, אלא כל אחד
עוסק במקרה שונה. הָא דְּעֵבְדָא לְאַנְרָא – רב עסק במקרה
שהספינה מיועדת להשכרה, ומסתמא התופס החזיק בה בתורת
שכירות, ולכך אם דמי שכרה מרובים על פחתה חייב התופס
לשלם את שכרה, אבל אם דמי הפחת מרובים יכול בעל הספינה
לומר לתופס שהוא גזול, וכל הגולנים משלמים כשעת הגזילה. הָא
דְּלֵא עֲבִידָא לְאַנְרָא – ואילו שמואל עסק במקרה שהספינה אינה
מיועדת להשכרה, ולכך בעל הספינה אינו נוטל שכרה אלא רק
את דמי הפחת שהופחתה הספינה בשעת השימוש כיון שהוא
נידון כגזול.
וְאִיבְעִית אִימָא, הָא וְהָא – גם רב וגם שמואל עסקו באופן
שהספינה דְּעֵבְדָא לְאַנְרָא – עשויה ומיועדת להשכרה. אלא שרב
עסק בְּהָא דְּנִחִית לֵיהּ אֲדַעְתָּא דְּאַנְרָא – במקרה שחבירו תפס את
הספינה על דעת להשכירה, ולכך יכול בעל הספינה לתבוע ממנו
עבור שכירות, או אם ירצה יוכל לתבוע דמי פחת הספינה. וְהָא
דְּנִחִית לֵיהּ אֲדַעְתָּא דְּגִלְוִנְתָּא – ושמואל עסק במקרה שחבירו תפס
את הספינה בכדי לגזולה, ולכן יכול לדרוש רק את הפחת ולא את
השכירות, שהרי לא תפס את הספינה על מנת לשלם שכירות:
שנינו במשנה, גִּזְלָא מִטְּבַע וְנִסְכָּד [וכו'] משלם כשעת הגזילה, מטבע
ונפסל וכו' אומר לו הרי שלך לפניך: אֲמַר רַבִּי הוֹנָא, נִסְכָּד פִּירוּשׁוֹ
שהמטבע נִסְכָּד מִטְּבַע, נִפְסָל פִּירוּשׁוֹ שֶׁנִּפְסָלְתוּ מְלָכוֹת שֶׁלֹּא תִצָּא
מטבע זו לא במדינה זו ולא במדינה אחרת. וְרַבִּי יְהוּדָה אֲמַר,
כאשר נִפְסָלְתוּ מְלָכוֹת לגמרי נִמְיָי הֵינּוּ נִסְכָּד, שהיוזק גמור הוא
וצריך לשלם כשעת הגזילה, אֲלָא חֲבִירִי דְּמִי נִפְסָל האמור במשנה,
שֶׁנִּפְסָלְתוּ מִדִּינָה זו וְיִצְאָה בשימוש בְּמִדִּינָה אַחֶרֶת, ובאופן זה יכול

מתוך דבריו של רב הסובר שיכול הגזולן לומר לבעל העבד הרי
שלך לפניך, נמצאנו למדים שסבר רב שדינם של עבדים שזה
לקרקעות. ועל כך הגמרא מקשה:
וְיָמִי אֲמַר רַב עֲבָדָא בְּמִקְרָקֵי דְּמִי, וְהָאֲמַר רַב דְּגֵינְאֵל כִּרְבִּי קִמְיָא
אֲמַר רַבִּי, הִתּוּקָא בְּעֵבְדִּי – האוחז את עבדו שֶׁל חֲבִירוֹ יַעֲשֶׂה בּוֹ
מְלָאכָה, פֶּטוּר מִלְּשֹׁלֶם לְבַעֲלֵיו אֶת שֹׁכֵר פְּעוּלָתוֹ שֶׁל הָעֶבֶד. וְאִי
פִּלְקָא דְּעֵתָא עֲבָדָא בְּמִקְרָקֵי דְּמִי, אֲמַי פֶּטוּר הִתּוּקָא מִלְּשֹׁלֶם עַל
פְּעוּלָתוֹ שֶׁל הָעֶבֶד, והרי העבד אינו נגזל וּבְרִשְׁתָּא דְּמִרְיָה קָאִי –
ברשות רבו נמצא, כשם שקרקע אינה נגזלת ונמצאת ברשות
בעליה, ואם העבד נמצא ברשות בעליו צריך התופסו לשלם
לבעליו על שכר פעולתו. אלא בהכרח צריך לומר שרב סבר
שדיני עבד אינם כקרקעות, ומעת שתפס את העבד אינו ברשותו
של רבו, ולכן פטור מלשלם על שכר פעולתו.
מתרצה הגמרא, רב אכן סובר שדיני עבד דומים לדיני קרקע, אבל
הָאֲמַר דְּמִי עֲקָרִין, שתפס את עבדו של חבירו שְׁלֵא בְּשַׁעֲת מְלָאכָה
– בשעה שהעבד אינו רגיל לעשות מלאכה לרבו, או שכעת אין
לבעליו מלאכה לעשות. בִּי הָא דְּשִׁלְחָ לֵיהּ – והרי דין זה דומה למה
ששלח לו רַבִּי אֲבָא לְמִרְיָה בִּרְ מַר, בְּעֵי מִינְיָה – שאל ממנו מִרְבִּי הוֹנָא,
מה הדין באדם הָדָר בְּחֵצֵי חֲבִירוֹ שְׁלֵא מִדְּעָתוֹ, האם צָרִיךְ הָדָר
בַּחֲצֵר לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר עבור כך שמשתמש בחצרו, או אֵין צָרִיךְ
לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. וְשִׁלְחוּ לֵיהּ – ושלחו לו תשובה, שֵׁאִינוּ צָרִיךְ
לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. וכשם שאינו צריך לשלם כשהשתמש בחצרו
חבירו שלא מדעתו, כך גם התופס עבדו של חבירו שלא מדעת
בעליו ועשה בו מלאכה, אינו צריך לשלם לבעליו עבור שכר
פעולתו.
דוחה הגמרא, הִכִּי הִשְׁתָּא – האם שווים המקרים, בְּשִׁלְמָא הָתָם –
דין זה מובן רק בגר בחצר חבירו שלא מדעתו, משום שגִּין לְמֵאֵן
דְּאֲמַר שהטעם שפטור לשלם על החצר הוא משום שגִּיתָא מִיְחָתָא
תִּיבִי – בית שיושבים בו נשמר יותר ואינו חרב, לפי שהגר בתוכו
שומר עליו ומתקן את הטעון תיקון תמיד, אִם כֵּן נִיחָא לֵיהּ – נח לו
לבעל החצר שיגורו בחצרו אף ללא תשלום, וְכִין לְמֵאֵן דְּאֲמַר
שהטעם שפטור הוא משום שבית שגרים בו ניצל ממה שכתוב
(ישעיה כד יב) 'וְשִׁאֲתָה יִבְתִּי שַׁעֲרִי' – כלומר הפסוק מדבר על שד
ושמו שאיה והוא מכחת את שערי וכותלי הבית שאין גרים בתוכו.
אם כן נִיחָא לֵיהּ – נח לו לבעל החצר שיגורו בו ואף ללא תשלום,
וכיון שהדר בחצר מהנה את הבעלים, לכך פטור להעלות לו
שכר. אֲלָא הָכָא הִתּוּקָא עֲבָדוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, מִי נִיחָא לֵיהּ – האם נח
לו לבעל העבד דְּנִכְחֹשׁ עֲבָדִית – שיכחיש כוחו של העבד, ואם כן
אין ראייה שהתוקף עבדו של חבירו פטור לשלם על שכר פעולתו
של העבד.
מישבת הגמרא, אֲמַרִי – יישבו בבית המדרש, הִכִּי נִמְיָי נִיחָא לֵיהּ –
גם כאן נח לו לבעל העבד שישתמשו בעבדו למלאכה, דְּלֵא
לִיסְתֵּרִי עֲבָדִית – בכדי שהעבד לא יתרגל להתבטל ויתעצל
לעבוד, וכיון שנה לבעלי העבד שיעשו בו מלאכה ולא יעמוד
בטל, לכך התוקף את עבדו של חבירו אינו צריך לשלם לו על
שכר פעולת העבד.
בעניין זה מספרת הגמרא: בִּי רַבִּי יוֹסֵף בִּרְ הָאָא – בני ביתו של רב
יוסף בר חמא, הָווּ תְּקִינָא עֲבָדִי דְּאִינְשֵׁי דְּמִסִּיק בְּהוּ זִוְיָ – היו תופסים
עבדים של בעלי חובות שלהם כשהיו נושים בהם את הכסף,
וְעֲבָדִי בְּהוּ מְלָאכָה, ולא נתנו שכר לבעליהם.
אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בְּרִיהּ – בנו, מִאי מַעֲמָא עֲבִיד מַר הִכִּי – מה הטעם
שאתה עושה כך, וכי אינך חושש לאיסור ריבית. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי
יוֹסֵף, אִני סובר כרב נחמן, דְּאֲמַר רַבִּי נַחְמָן, עֲבָדָא נְהוּם כְּרִיסִיתָ לֹא
שָׂוִי – עבד אינו שווה אפילו את הלחם שאדונו מאכילו, כלומר
שכר מלאכתו הוא פחות ממזונותיו של אותו היום, וכשתפסתי את
עבדם של בעלי החובות, נתתי להם לאכול, ונמצא שלא נהנתי
כלל ממלאכתם, ואין כאן ריבית.
אֲמַר לֵיהּ רַבָּה, אִימָא דְּאֲמַר רַבִּי נַחְמָן – כל מה שאמר רב נחמן יש
לומר שזה דווקא בְּגִין דְּאִרִי עֲבָדִית – עבדו של רב נחמן ושמו

1 לומר לו, הרי שלך לפניך, לך והוציאו במדינה אחרת.
 2 מקשה רב חסדא על רב הונא ממשנתינו: אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא לְרַב
 3 הוֹנָא, לְדִידָךְ דְּאָמַרְתָּ ש'נִפְסַל' פִּירוּשׁוֹ שֶׁפָּסְלָתוּ מַלְכוּת בְּכָל הָעוֹלָם,
 4 יש להקשות שְׁהָרִי פִירוּת וְהִרְקִיבוּ יֵין וְהַחֲמִיץ, דְּכִי – שֶׁהָרִי הֵם
 5 כִּמְטַבֵּעַ שֶׁפָּסְלָתוּ מַלְכוּת דְּמִי, שֶׁאִינֶם רֵאוּיִים לְתַשְׁמִישׁ הָרֵאשׁוֹן
 6 כָּלֵל, וְקִתְּנֵי בִּמְשַׁנְתֵּינוּ שֶׁמִּשְׁלֵם כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה, וּמִדּוּעַ בִּפְסֻלָּתוֹ
 7 מַלְכוּת אֵתָּה סוֹבֵר שִׁיכּוֹל לֹמֵר לוֹ הָרִי שֶׁלְךָ לִפְנֵיךְ. אָמַר לִיה רַב
 8 הוֹנָא לְרַב חֲסֵדָא, הָתָם – בִּפְיֻרֹת וְהִרְקִיבוּ, נִשְׁתַּנָּה מַעֲמֹ וְרִיחוֹ,
 9 וְכִיוֹן שֶׁנִּהְיָה שִׁינוּי בְּגוֹף הַדָּבָר לִכֵּן אֵינוֹ יִכּוֹל לֹמֵר הָרִי שֶׁלְךָ לִפְנֵיךְ,
 10 אֲבָל הָכָא – בִּמְטַבֵּעַ שֶׁפְּסֻלָּתוֹ מַלְכוּת לֹא נִשְׁתַּנָּה גּוֹף הַדָּבָר, וְלִכֵּן
 11 יִכּוֹל לֹמֵר הָרִי שֶׁלְךָ לִפְנֵיךְ.
 12 מִקְשָׁה רַבָּא עַל רַב יְהוּדָה מִמְּשַׁנְתֵּינוּ: אָמַר לִיה רַבָּא לְרַב יְהוּדָה,
 13 לְדִידָךְ דְּאָמַרְתָּ שֶׁאִם פָּסְלָתוּ מַלְכוּת בְּכָל הָעוֹלָם, נִמְי הֵיִינוּ כִּמוֹ

14 נִסְדֵּק וְצָרִיךְ לְשֵׁלֶם כִּשְׁעַת הַגְּזִילָה, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, שְׁהָרִי תִּרְוּמָה
 15 וְנִטְמָאתָ, דְּכִי – שֶׁהָרִי הֵיא כִּמְטַבֵּעַ שֶׁפָּסְלָתוּ מַלְכוּת דְּמִי שֶׁשְׁנִיָּהֶם
 16 אֵינֶם רֵאוּיִים לְתַשְׁמִישׁ כָּלֵל, וְקִתְּנֵי בִּמְשַׁנְתֵּינוּ שֶׁאִם גִּזְלָה תִּרְוּמָה
 17 וְנִטְמָאתָ אָמַר לוֹ הָרִי שֶׁלְךָ לִפְנֵיךְ, וּמִדּוּעַ בִּמְטַבֵּעַ שֶׁפְּסֻלָּתוֹ מַלְכוּת
 18 אֵתָּה סוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ לְשֵׁלֶם כִּשְׁעַת הַגְּזִילָה. אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה
 19 לְרַבָּא, הָתָם – בִּתְרוּמָה שֶׁנִּטְמָאתָ לֹא מֵיִנְכָר הֵיִיכָה – לֹא הִשְׁתַּנָּה
 20 מִרְאִיתָהּ וְאֵין הַהִיזָק נִיכָר לְכָל, אֲבָל הָכָא – בִּמְטַבֵּעַ שֶׁנִּפְסַל, מֵיִנְכָר
 21 הֵיִיכָה, שֶׁמְטַבֵּעַ זֶה עֵתָה שׁוֹנָה מִכָּל הַמְטַבְּעוֹת הַיּוֹצְאוֹת וְאֵילוֹ
 22 כֹּאשֶׁר גִּזְלָה הִיתָה שׁוֹה לְכָל הַמְטַבְּעוֹת הַיּוֹצְאוֹת.
 23 הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדִין מְטַבֵּעַ שֶׁנִּפְסַל, לַעֲנִין פֶּרֶעוֹן חוֹב: אֵיתָמַר הַמִּלּוֹה
 24 אֵת חֲבִירוֹ עַל הַמְטַבֵּעַ – הַמוֹכֵר לְחֲבִירוֹ סְחוּרָה, וְחֲבִירוֹ הִתְחַיֵּב לוֹ
 25 בְּתַמּוּרְתָּהּ סָכוּם מִסוּיִם שֶׁל מְטַבְּעוֹת, וְנִפְסְלָה הַמְטַבֵּעַ שֶׁסִּיכְמוֹ
 26 עֲלֶיהָ, אֵךְ רֵאוּיָה עֲדִיין בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, רַב אָמַר

בבא קמא דף צו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קנז

בבבב, אף על גב דסופא לסיפא להתם – אף שבדעתו לעלות בסוף
לירושלים, מוכח שאפילו שיש לו דרך למישן אינו נחשב מטבע
היוצא.
מתרצת הגמרא: הקא במאי עסקינן – בברייתא זו מדובר
בשפלות מקפידות זו על זו עד כדי שמחפשים, ולכן אם יחלל
על מטבע של בבל לא יוכל להוציאנה לירושלים. שואלת הגמרא:
אי הכי – אם אכן מדובר שהמלכויות מקפידות זו על זו, אם כן
במעות של בבל והן – הבעלים בבבל, ששנינו שמחללים בהם,
למאי הווי – למה מטבע זה ראוי, הרי צריך להעלותם לירושלים,
ואינו יכול להעלותם, ומדוע כשר לחלל בו. מיישבת הגמרא: הווי
דובין בהו בבבא וסיפא לירושלים – יכול לקנות כאן בבבל
במטבעות אלו בהמה ולהעלותה לירושלים.
שנינו בברייתא לעיל שאין מחללין על מעות של בבל כשהבעלים
והכסף בירושלים. מקשה הגמרא: והתניא, התקינן שיהיו המעות
מכל המדינות יוצאות לירושלים מפני כך, וכיון שיוצאות כל
המטבעות לירושלים, מדוע אין לחלל מעשר שני על מטבעות של
בבל. מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, לא קשיא, כאן – בברייתא
שהתקינן שכל מעות יצאו לירושלים, וזה בזמן ששיד ישראל תקיפה
על אומות העולם – שאז היו עולים הרבה מכל העולם לירושלים,
אבל כאן – הברייתא לעיל שאסרה לחלל במטבע שאינו יוצא
לירושלים, מדברת בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן, ולא
היו עולים לירושלים אלא בני ארץ ישראל, ובטלה התקנה לקבל
כל מעות בירושלים, ולכן אין מחללין בירושלים על מעות בבל.
מביאה הגמרא ברייתא על צורת המטבע: תנו רבנן, ואיהו – מהי
הצורה שהיתה טובה על מטבע של ירושלים. מבארת הברייתא,
היה כתוב דוד ושלמה מצד אחד של המטבע, וירושלים עיר
הקודש מצד אחר. ואיהו מטבע של אברהם אבינו. מבארת
הברייתא, היה כתוב וקנו וקניה מצד אחד, רמז לאברהם ושרה,
ובחור ובתולה מצד אחר, רמז ליצחק ורבקה.
בגא מינה רבא מרב חסדא, המלה את חבירו על המטבע – שלקח
מחבירו סחורה, והתחייב לשלם עבורה בעמט מסוים, והוסיפו
עליו – התחילו לעשות את אותו מטבע עם יותר מתוכה – מהו –
האם כשפורע מוריד את ההפרש של הנוספת או לא. אמר לו רב
חסדא לרבא, נותן לו מטבע היוצא באותה שעה – בשעת הפרעון,
ואינו מוריד את ההפרש. אמר ליה רבא לרב חסדא, ואפילו כי
נפיק – האם גם כשהוסיפו עד שהמטבע בגודל נפה, אמר ליה רב
חסדא לרבא, אין – כן. אמר ליה רבא לרב חסדא, אפילו כי תיטא
– האם גם כשהוסיפו כל כך עד שהמטבע בגודל מדה המזוקקת
רובע קב. אמר ליה רבא חסדא לרבא אין – כן. שואלת הגמרא:
והא קא וילין פירי – הרי הולו הפירות לגבי מטבע זה, ובמעות
אלו אפשר לקנות יותר פירות, ונמצא שמשלם לו מעות השוים
יותר מהפירות שלקח והרי זה אסור משום ריבית.
רב אשי פוסק את ההלכה בענין זה: אמר רב אשי, הוינן – רואים
אנו מחמת מה הולו הפירות, אי מחמת טיבא ויל – מכיון
שהוסיפו על המטבע, מנפיקין ליה – עליו להוריד את ההפרש של
ההוספה.

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה של הפרעון, כיון שקיבל עליו
לתת מטבע, והמטבעות שנפסלו אין עליהם עתה שם מטבע.
ושמואל אמר יכול לפרוע מהמטבע שנפסל כאן ולומר לו לך
הוציאו במישן ושם מקום, כיון שעדיין הוא ראוי להוצאה, נחשב
שפרע לו מטבע.
אמר רב נחמן מסתברא מילתיה דשמואל שאמר את דינו רק באופן
דאית ליה אוהרא למילי למישן – שיש לו דרך ללכת למישן, דהיינו
שבלאו הכי היה נצרך המלוה ללכת לאותו מדינה, אבל לית ליה
אוהרא לא – אבל אם לא היה בדעתו ללכת לשם, מודה שמואל
שחייב לפרוע לו במעות היוצאות באותו מקום.
מקשה הגמרא: איתביה רבא לרב נחמן, שנינו בברייתא (תוספתא
מערש פ"א ה"ה) אין מחללין פירות מעשר שני על המעות שאינם
יוצאות לירושלים, כיון שמעשר שני מחללין רק על כסף שיש לו
צורה, ומכיון שאינו יוצא לירושלים אין חשיבות לצורתו, מבארת
הברייתא, כגון שהיו לו מעות בלבוש ירושלמי או של
מלכים הראשונים שסוגו מטבעות אלו אינם יוצאים עתה ככל
בהוצאה, אין מחללין עליהם פירות מעשר שני. מדייק רבא, הא –
אבל אם היו המטבעות של מלכים אחרונים שיוצאים היום
בהוצאה, ומכל מקום דומין – יש להם דמיון למטבעות הראשונים
בכך שאינם יוצאים כאן במקומו של בעל הבית, מחללין, ואפילו
שאין בכונתו לילך ולהוציאם במדינה בה הם יוצאים, שהרי
מטבעות מעשר שני אלו עליו להוציאם לירושלים, ואם כן מוכח
שנחשב שצורתו עליו משום שיוצא במקום אחר אף שאין לו דרך
לשם, וקשה על רב נחמן.
מתרצת הגמרא: אמר ליה רב נחמן לרבא, הקא במאי עסקינן –
בברייתא מדובר בשאין מלכות מקפידות זו על זו אם יוצאו
מהמטבע שנפסל למדינה אחרת, ולכן אף אם אין לו דרך לשם,
יכול ליתנם לבני אותה מדינה שיבואו לכאן. שואלת הגמרא: אלא
לפי דברי רב נחמן, על כרחך כי אמר שמואל שכשאין לו דרך
למישן אינו יכול לשלם במעות אלו, מדובר בשפלות מקפידות
זו על זו, ואם כן, קשה, הלא אף אם יש לו דרך לילך למישן, מכל
מקום הרי מצי מטבי ליה – איך הוא יוכל לקחתם למדינה השניה,
למישן, הרי כשיבדקו ימצאו שמחזיק במטבעות אלו, יפסידו.
משיבה הגמרא: מדובר דמטבי לה – שיכול לקחתם על ידי הדיקא,
כגון דלא בנשי – שאין המלכות מקפידה כל כך עד שיחפשו אחר
מי שמחזיק במטבעות אלו, ורק אי משפתי קפדי – אם מוצאים הם
מטבע שנפסל אזי מקפידים, ומשום כך אינו יכול להראותם
בפרהסיא לבני מישן הבאים לכאן, ולכן אומר רב נחמן שאם אין
בדעת המלוה ללכת לשם, יכול לסרב בלבסלם.
מקשה הגמרא על רב נחמן מברייתא נוספת: תא שמע, שנינו
בברייתא, אין מחללין פירות מעשר שני על מעות של כסף – של
ירושלים, והן – הבעלים והמעות בבבל, משום שאין יכול להוציא
את הכסף מיד בהוצאה, וכן אין מחללין על מעות של בבל, והן –
הבעלים והכסף נמצאים כאן בירושלים, אולם כשהמעות הן של
בבל והן – הבעלים והמעות בבבל, מחללין. קתני מיהת – מכל
מקום למדנו שאין מחללין על מעות של כסף – של ירושלים, והן